

Yeni Ekonomi Programı

Yeni Ekonomi Programı (YEP) geçtiğimiz Perşembe günü yani 20 Eylül'de açıklandı. Tumturaklı adı yanılmasın; bu, üç yıllık Orta Vadeli Program'dan (OVP) başka bir şey değil. Dolayısıyla, adından başka yeni bir tarafı yok. Her yıl Eylül'ün ilk haftası sonuna kadar açıklanması gereken bir program bu. 5018 sayılı yasanın öngördüğü kesin tarihlere bu yıl da uyulmadığını görüyoruz. Üstelik OVP'nin kimin tarafından hazırlanacağına ilişkin kurumsal kargaşa ve yasadışılıklar ayrı bir sorun alanı; Damat'ın bakanlığı burada da yetki genişliğine saparak davranabiliyor. Hukuk devleti bitirilince, kanun devleti bile ayakta duramıyor. Değerli meslektaşım Aziz Konukman bir süredir konuyu ayrıntılarıyla işliyor; dün de Birgün'deki yazısında YEP veya yeni OVP'nin mali hukuktaki yeni konumunu saptıyor ve yasamanın bütçe hakkının son uygulamayla bir kez daha yerlebir olduğunu vurguluyordu.

Bu programı açıklandığı gün TELE 1'e yorumlamıştım. Bu, beş gün önceydi; gündem o kadar hızlı ilerliyor ki sanki aradan aylar geçmiş gibi. Bu arada benim dile getirdiklerimi de içeren çok sayıda yorum ertesi günlerde yayımlandığı için, sanki eskimiş bir konuyu ele alıyor gibiyim. Bazı saptamaları gene de paylaşmak isterim.

Bu girişin de gösterdiği gibi ortada krize karşı tasarlanmış özel bir program yok. Ama bir kriz süreci içinden geçildiği için kaçınılmaz olarak krizin varlığı –sayıların arkasına gizlenmiş biçimde de olsa- dikkate alınmakta.

RTE'nin “kriz yok” yaklaşımıyla resmi/gayriresmi tüm kurumsal örgütlenmeler üzerine koyduğu fiili “krizi tartıştırmama” yasağının, açıklanan bu OVP ile gene fiilen delindiğine tanık olundu. OVP, 2018 gerçekleşme tahminleri ve 2019 öngörülerıyla bir krizin içinden geçildiğini adeta haykırmaktaydı. Bunu aile içi veya yeni tür yönetim içi bir işbölümü olarak da değerlendirmek mümkündü: Kayınpeder, sokaktaki taraftarının ağzına laf veriyor ve eleştirileri frenlemeye çalışıyordu; damat ise iç ve dış sermaye çevrelerine “durumun farkındayız, merak etmeyin” mesajı yolluyordu.

Ama OVP'nin bugünkü “güçlükleri” oluşturan koşullara ilişkin saptaması da Saray'inkinden farklı değildi: Damat Albayrak'ın programı açıklarken altını çizmeye büyük özen gösterdiği bölüm, 2013'e kadar nasıl da ekonominin tıkırında gittiği, ama sonrasında Türkiye ekonomisine operasyonlar yapıldığıydı. Operasyon/manipülasyon “kanıtları” Gezi'den başlayıp 15 Temmuz

darbe girişimine kadar gidiyor, bugün için de Suriye ve Rahip temaları ima ediliyordu. (Sahi bu Rahip'in kurlar üzerindeki etkisinin devasa faiz arttırımı kararlarından daha güçlü olması da hayra alamet değildir!).

Daha önceden gelen birikimli sorunların, 2013 Mayıs ayında (yani Gezi öncesinde) FED'in artık faiz arttırımına gideceğini açıklamasıyla birlikte hızla TL'nin değerini etkilemesini ve diğer göstergelere de sıçramaya başlamasının bir türlü doğru algılanmadığını biliyorduk. Ama şimdi, 2013 öncesinden gelen ve 2013-2018 arasında iyice yığılan yapısal bozuklukları sadece dış kaynaklı operasyonlar üzerinden açıklama gayretine girilmesini, "iktidardaki heyetin süreci anlamaya yönelik yapısal/bilişsel engelleri mi var?" naifliği üzerinden değerlendiremeyiz. 2002'de sorumluluğu tamamen Ecevit Hükümeti'ne yapışan bir ekonomik kriz süreci sonunda iktidara taşınan bir siyasi hareketin, benzer çapta bir ekonomik krizin sorumluluğunu üzerinden atmak için yapmayacağı şey, başvurmayacağı aldatmaca yoktur.

Açıklanan OVP/YEP, 2018 ve 2019 için öngördüğü yıllık büyüme oranları bakımından bu yılın son çeyreği ile önümüzdeki yılın ilk iki çeyreği bakımından ekonomik küçülme imaları içermektedir. Diğer göstergeler bakımından da olumsuzluğa gidiş tescillenmektedir. Bizde OVP'lerin öngörü gücü çok düşüktür. Kriz dönemlerinde iyice düşer. Dolayısıyla 2020 ve 2021 hedeflerini ciddiye alıp üzerinde tartışmaya değmez. Ama düşük büyüme oranının 2020'de de devam edeceğinin öngörülmesi, ekonomik büyümeyi en büyük siyasi malzemesi yapan bir iktidar açısından, krizin etkilerinin uzun süreceğine dair kayda değer bir olumsuzluk göstergesidir.

Krizi tartışmaya ambargo konulmasından bunalan sermaye çevreleri ile ekonomi yazarlarının bu programı çok "gerçekçi" bulmaları anlaşılır bir şeydir. Ama bu tespit bizi yanıltmamalıdır; program, birçok hedefi bakımından aşırı iyimser gözükmemtedir: Büyüme oranı, işsizlik oranı, bütçe açığı/GSYH oranı, cari açık, ihracat artış oranı, enflasyon oranı, döviz kuru seviyeleri... Bu arada hedefler/öngörüler arasındaki bazı başlangıç tutarsızlıkları da dikkat çekicidir: Program süresince, yani kriz döneminde, iki milyon kişiye yeni istihdam olanağı sağlanması programlanırken bunun nasıl olacağı açıklanmadığı gibi, sabit sermaye yatırımlarındaki 2018-2019'daki toplamda negatif değer (ve kamu sabit sermaye yatırımlarında 2019'da yüzde -36,1'lik devasa azalışın) karşılığı olabilecek istihdam kayıplarının öngörülere tam yansıtılmış olduğu da kuşkuludur. 2019'da yüzde 2,3 düzeyine gerileyen bir GSYH artışına karşılık gelen cari açığın yüzde -3,3 düzeyinde olması ile, 2021'de yüzde 5'lik bir büyümenin yüzde -2,6'lık bir cari açıkla başarılabilmesi gerçekten şaşırtıcıdır. Meğerki bu kadar kısa bir dönemde ithal ikameci politikalarda imkânsız başarmak gibi mucize ilerlemeler kaydedilmiş olsun!

İyimser döviz kuru ortalamaları nedeniyle GSYH'nın dolar bazında gerilemesinin iki yılla

(2018-19) sınırlı kalarak atlatılacağı öngörülmüş. Bu yıllarda GSYH 800 milyar doların altına düştüğü için kişi başına milli gelir de 10 bin doların altına çekilmiş. Yeniden 2007 seviyesinin altını görmek anlamına gelen bu KBMG düzeyinin, kur tahminlerinin –büyük olasılıkla- tutmaması sonucunda çok daha dramatik gerilemelere sahne olması beklenmelidir.

OVP/YEP bir anti-kriz program değildir; ama kriz koşullarının programıdır ve bu nedenle de krizin yükünün dağıtımında ister istemez etkileri olacaktır. Bu etkilerin ayrıntılarını şimdiye kadar sunulan belgelerde göremiyoruz. Muhtemelen kitlelere taşıtılacak yükün ayrıntılarına bundan sonra da hiçbir resmi belgede yer verilmeyecektir. Ama şimdiden enflasyon vergisi bir taraftan, TL'nin değer yitirmesi diğer taraftan, başka hiçbir olumsuzluk -işini kaybetme, nominal ücret azalması, karşılıksız mesai artışları, sosyal haklardaki gerilemeler- yaşanmasa dahi bunların emekçilerin geçim düzeyinde çarpıcı gerilemeler ortaya çıkaracağı öngörülebilir. İşveren kesimi ise, işten çıkarmaların yükünü üzerinden atabilmek veya ücret ödemelerinden kurtulabilmek için şimdiden İşsizlik Sigortası Fonu kapsamında bir kolaylık olarak düzenlenmiş bulunan “Kısa Çalışma Ödeneği” uygulamasını 2009’da olduğu gibi canlandırmanın peşine düşmüştür. Sendikalar, bu ödeneğin işini kaybetme eşiğindeki emekçiler için bir hak olarak çalıştırılmasını sağlamakla yükümlüdürler.

Konukman’ın önerdiği gibi milletvekillerinin OVP’yi sadece sayısal analizi bakımından değil bütçe hakkını korumaya yönelik bir girişim başlatarak da eleştirinin merkezine yerleştirmeleri gerekir. Yasama organının işlevsizleştirilmiş olmasının ve yeni İktisat dayatmasıyla daha da işlevsizleştirilecek olmasının bir bahane olarak öne sürülmesi, herhalde en son milletvekillerinin hakkı olmalıdır; zira bu tür bahaneleri olanların o koltukları hemen boşaltmaları gerekecektir. (Bu, topluca yapıldığında ayrı bir siyasi anlam taşır kuşkusuz).

CHP içinden OVP/YEP’e sayısal boyutları üzerinden eleştiriler yöneltilmedi değil. Bunların haklı eleştiriler olması, bir emek mücadelesi eksenine oturmamak pek de anlamlı sayılmamalı. Bu arada, hakkını yemeyelim, CHP Genel Sekreteri OVP’lerin rakamlardan ibaret programlar olmasına tepki gösterip, “önerim, demokrasi ve özgürlükler konusunun OVP’de 3 yıllık hedef olarak belirlenmesidir” demiş (20 Eylül 2018 tarihli Cumhuriyet). Otokratik bir teokratik düzen inşası peşinde olduğunu artık saklamaya bile gerek duymayan bir siyasi hareketten birazcık demokrasi ve özgürlük ricasında bulunmanın ne mahsuru var diyebilirsiniz. Onun yorumunu da artık size bırakalım.

haber.sol.org.tr/yazarlar/oguz-oyan/yeni-ekonomi-programi-248167